

KIRKON TYÖNTEKIJÄN IDENTITEETTIÄ RAKENTAMASSA?

SALLA POROPUDAS

Lectio praecursoria kasvatustieteen väitöskirjaan *Kirkon työntekijän identiteettiä rakentamassa? Narratiivinen tutkimus Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden hengellisistä elämäntarinoista ja ammatillisen identiteetin lähtökohdista*. Väitöstilaisuus 22.10.2021 Helsingin yliopistossa. Vastaväittäjänä dosentti Jouko Kiiski Itä-Suomen yliopistosta.

Hengellisestä polusta on vaikeaa kirjoittaa. Polut ovat usein mutkaisia ja joskus ne häviävät näkyvistä kokonaan. Silloin täytyy luottaa vaistoonsa ja jatkaa kulkua, sillä kuljettava on, olipa polkua tai ei. Ja hetken päästä polku tulee elämän metsiköstä esille jälleen ja kulku on hiukan helpompaa kuin umpimetsässä rämpiessä. *Tuuli*

Näin kuvaa Tuuliksi nimeämäni opiskelija hengellisestä polustaan kirjoittamista ja oman tarinansa tarkastelemista. Tarina liittää erilaiset tapahtumat yhteen ja antaa niille merkityksen.¹ Tarina on myös tapa rakentaa ja ilmentää identiteettiä.² Tämän vuoksi monet tutkijat ovat tarkastelleet haastavaa identiteetin käsitettä ja sen tuottamista postmodernina aikana tarinan sekä tarinallisuuden kautta.³ Tarinoita aineistona, analyysimenetelmänä tai tietämisen tapana hyödyntävää tutkimusta kutsutaan narratiiviseksi tutkimukseksi.⁴ Narratiivisen tutkimuksen tavoitteena on päästä sisälle ihmisen omaan kokemukseen ja tulkintaan tutkittavasta asiasta.⁵

Tarinat ovat kiinnostaneet myös ammatillisen identiteetin tutkijoita. Muiden ammattiryhmien ohella Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöiden ja opiskelijoiden ammatillista identiteettiä on tutkittu narratiivista lähestymistapaa hyödyntäen.⁶ Tällaisia kertomuksia voi pitää edelleen ajankohtaisina ja mielenkiintoisina. Näin on erityisesti siksi, että kirkon rooli suomalaisessa yhteiskunnassa on muut-

1 Hänninen 2000, 126–127.

2 Kusch 1988, 152–153.

3 Ks. esim. Harré, 1983; Hänninen, 2000; Murray 1989.

4 Heikkinen 2007, 144.

5 Hatch & Wisniewski 1995.

6 Ks. esim. Buchert 2010; Niemelä 2004; Valtonen 2009; Virkkala 2020.

---

tunut nopeasti viimeisten vuosikymmenten aikana.⁷ Tuoreen tutkimuksen mukaan kirkkoa pidetään vanhanaikaisena instituutiona ja luottamus sitä kohtaan on alhaisella tasolla erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten taholta.⁸ Samaan aikaan kirkon alan koulutuksiin kohdistuu monenlaisia muutospaineita ja kehittämishaasteita.⁹

Kiinnostuin kirkon alan opiskelijoiden kertomuksista työskennellessäni Diakonia-ammattikorkeakoulussa kirkon alan lehtorina. Diakoni-, nuorisotyönohjaaja- ja varhaiskasvatuksen ohjaajaopiskelijoita opettaessani huomasin, että monet saman ammattialan opiskelijat kuvasivat omaa taustaansa hyvin samankaltaisesti. Toisaalta eri ammattiryhmät vaikuttivat poikkeavan toisistaan. Näiden havaintojen pohjalta jäin miettimään, millaisia tarinoita opiskelijat kertovat omasta hengellisestä matkastaan ja ammatillisen identiteettinsä rakentumisesta. Pohdin myös sitä, muistuttavatko saman alan opiskelijat todella toisiaan, ja löytyykö opiskelijoiden kertomusten taustalta niitä selittäviä tai niille leimallisia ilmiöitä. Näiden pohdintojen innoittamana lähdin keräämään aineistoa opettamiltani Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoilta.

Tutkimusaineistoni muodostui diakoni-, nuorisotyönohjaaja- ja varhaiskasvatuksen ohjaajaopiskelijoiden opintojen ensimmäisen lukukauden aikana tehdyistä oppimistehtävistä. Oppimistehtävät käsittelivät opiskelijoiden hengellistä elämäkertaa, Raamattua sekä opiskelijoiden tuottamaa ammattikuvaa. Opiskelijat olivat tehneet oppimistehtävät vuosien 2009–2014 välisenä aikana. Opiskelijoiden anonymiteetin suojelemiseksi en kuitenkaan halunnut yksilöidä tarkkoja aineiston kirjoittamisvuosia. Tutkimukseeni osallistui kuusikymmentäyksi opiskelijaa, jotka opiskelivat neljässä eri opiskelijaryhmässä. Pysin tarkastelemaan tutkimuksessani pikemminkin opiskelijoiden tarinoiniin vaikuttavia ilmiöitä ja niistä muodostuvia kertomuksia kuin vain yksittäisen opiskelijan tarinaa. Tämän vuoksi aineistoa ei kerätty miltään yhdeltä tietyltä opiskelijaryhmältä vaan aineistoksi poimittiin valitsemieni kurssien suorittaneiden opiskelijoiden oppimistehtävät eri vuosilta. Aineiston kertovan luonteen vuoksi valitsin tutkimukseeni narratiivisen lähestymistavan.

Tutkimuksessani tarkastelin Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) diakoni-, nuorisotyönohjaaja- ja varhaiskasvatuksen ohjaajaopiskelijoiden uskonnollista sosiaalisaa tiota lapsuudessa, nuoruudessa, aikuisuudessa. Osana tätä tarkastelua kiinnitin huomioita Raamatun merkitykseen eri elämänvaiheissa sekä opiskelijoiden raamattunäkemykseen opintojen alkuvaiheessa. Lisäksi mielenkiintoni kohteena oli se, mistä elementeistä opiskelijoiden tuottama kirkon työntekijän ammattikuva rakentui. Tutkin myös opiskelijoiden suuntautumista kirkon työhön

---

7 Ks. esim. Salomäki & al. 2020.

8 Simonen & al. 2021, 91–92.

9 Ks. esim. Ammatillisen koulutuksen raportti 2020.

sekä sitä, millaisia tyyppitarinoita heidän elämäkertomustensa pohjalta oli muodostettavissa.

Opiskelijoiden uskonnollisuuteen olivat vaikuttaneet eri elämänvaiheissa koti ja perhe, erilaiset uskonnolliset yhteisöt, koulu ja opiskelu sekä kriisit ja ylläluonnolliset kokemukset. Opintojen alkuvaiheessa myös käsityksellä elämäntapahtumien taustalla vaikuttavasta voimasta, oman hengellisen elämän hoitamisella ja raamatunäkemyksellä oli merkitystä opiskelijan rakentaessa ammatillista identiteettiään. Kirkon työntekijän ammattikuvaa opiskelijat tarkastelivat työn taustalla olevien arvojen ja etiikan, alaan liittyvien kokemusten ja tietämyksen, ammatillaisia koskevien mielikuvien, kirkon työn osaamisen ja sen omaksumisen sekä kirkon työn kehittämisen kautta.

Ammatilliselta suuntautumiseltaan opiskelijat olivat joko ensisijaisesti kirkon työhön suuntautuneita, sosiaali- ja kirkon alalle monipuolisesti suuntautuneita tai kirkon työhön soveltuvuudeltaan epävarmoja. Epävarmuus näyttäytyi opiskelijoiden kertomuksissa hengellisenä tai ammatillisena epävarmuutena. Ammatillinen epävarmuus oli opiskelijan epäilyä omien kykyjen ja taitojen riittävydestä tai epävarmuutta suhteessa kirkon työntekijältä edellytettyihin rooliodotuksiin. Lisäksi yksi opiskelija oli luopunut kirkon työhön pätevöittävästä opinnoista.

Muodostin opiskelijoiden kertomuksista seitsemän tyyppitarinaa. Nämä tyyppitarinat ovat: Kristitystä kodista kirkon työntekijäksi, Rippikoulun kautta kirkon työntekijäksi, Kristitystä kodista kohti hengellistä kutsumusta, Kristityn kodin piiristä kirkon rivijäseneksi, Etsijän tie kirkon työntekijäksi?, Kristityn kodin kasvatti vailla ammatillista varmuutta ja Ei-kristillisen kodin kasvatti vailla hengellistä varmuutta.

Tutkimuksessani kirkon alan opiskelijan mallitarina oli vaikeutensa voittaneen hengellisen ja ammatillisen varmuutensa löytäneen sankarin kertomus. Kaikkien opiskelijoiden kertomus ei kuitenkaan noudattanut mallitarinan rakennetta ja loppuratkaisua. Tällaisten tarinoiden voikin nähdä haastavan mallitarinaa ja hakevan oikeutusta myös siitä poikkeaville kertomuksille.

Tutkimukseni nimi on Kirkon työntekijän identiteettiä rakentamassa? Tuon kysymysmerkin olen halunnut lisätä otsikon perään siksi, että kaikista Diakonia-ammattikorkeakoulun kirkon alan opiskelijoista ei tule kirkon työntekijöitä. Kirkon alan opiskelu näyttää kuitenkin edellyttävän opiskelijalta antautumista sellaiseen prosessiin, jossa hän arvioi omaa suhdettaan kirkolliseen suuntautumiseen osana omaa ammatillista identiteettiään ja sen rakentamista.

Seuraavassa lainauksessa Tuijaksi nimeämäni opiskelija pohtii omaa tulevaisuuttaan ja ammatillista suuntautumistaan:

Nähtäväksi jää, mihin tulevaisuus minua kuljettaa; tulenko toimimaan puhtaasti yhteiskunnan puolella vai löydänkö paikkani seurakuntatyöstä. Varmaa kuitenkin on, että eettinen arvopohjani rakentuu kristilliseen lähimmäisen rakkauteen ja minkä tulevaisuuden työkseni tulenkään valitsemaan tai minulle ohjataan, tulen tekemään työtäni inhimillisen kärsimyksen vähentämiseksi. Ammatillisuutta unohtamatta. Tuija

Väitöskirja

Propopudas, Salla (2021). Kirkon työntekijän identiteettiä rakentamassa? Narratiivinen tutkimus Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden hengellisistä elämäntarinoista ja ammatillisen identiteetin lähtökohdista. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Lähteet ja kirjallisuus

Ammatillisen koulutuksen raportti 2020 (2020). Suomen ev.-lut. kirkkohallitus. <https://evl.fi/documents/1327140/43730976/Ammatillisen+koulutuksen+raportti+2020.pdf/10a3688f-073f-5ce8-c77b-b2381e-7d5478?t=1622120340798>

Buchert, Maria (2010). *Rakkauden välittäjä vai moraalinvartija: Narratiivinen tutkimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeista perhe- ja seksuaalikäymysten äärellä*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6272-8>

Harré, Rom (1983). *Personal being. A Theory for Individual Psychology*. Oxford: Basil Blackwell.

Hatch, J. Amos & Richard Wisniewski (1995). Issues and Exemplary Works. – Life History and Narrative. *Life History and Narrative Questions*. Toim. J. Amos Hatch and Richard Wisniewski. London: Taylor & Francis Group, 113–135.

Heikkinen, Hannu, L.T. (2007). Narratiivinen tutkimus – Todellisuus kertomuksena. Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylän: PS-kustannus, 142–158.

Hänninen, Vilma (2000). *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5597-5>

Kusch, Martin (1988). Kertova minä. *Minä*. Toim. Ilkka Niiniluoto & Petri Stenman. Helsinki: Suomen filosofinen yhdistys, 152–164.

Murray, Kevin (1989). The construction of identity in the narratives of romance and comedy. *Texts of Identity*. Toim. J. Shotter & K. Gergan. London: Sage, 176–205.

Niemelä, Kati (2004). *Uskonko niin kuin opetan? Seurakuntatyöntekijä uskon ja elämän ristipaineessa*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 85. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Salomäki Hanna, Maarit Hytönen, Kimmo Ketola, Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg (2020). *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Simonen, Jenni, Jussi Westinen, Ville Pitkänen & Aino Heikkilä (2021). *Luottamusta ilmassa, mutta kuinka paljon? Tutkimus eri sukupolvien luottamuksesta yhteiskunnan instituutioihin*. Helsinki: E2 Tutkimus. <https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/luottamusta-ilmassa-raportti-final-24.9..pdf>

Valtonen, Minna (2009). *Kertomuksia kirkon työntekijäksi kasvamisesta. Kirkon nuorisotyöohjaajiksi opiskelevien spirituaaliteetin ja ammatillisen identiteetin muotoutuminen*. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 23. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Virkkala, Sari (2020). *Yhteisöpedagogiksi tulemisen tarinat. Narratiivinen tutkimus pedagogisen osaamisen ja ammatillisen identiteetin rakentumisesta yhteisöpedagogiopintojen aikana*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8286-7>